

Автономні сонячні інвертори та їх класифікація

Автономні інвертори напруги

АІ - пристрої, що перетворюють постійний струм у змінний з незмінною або регулюючої частотою які працюють на автономне навантаження. У цьому відмінність автономних інверторів від ведених інверторів, які виконують ту ж саму функцію, але працюють на мережу змінного струму. Навантаженням АІ, може бути одиничний споживач (асинхронний двигун та інші навантаження).

Основою АІ є вентильний перемикаючий пристрій, який може бути виконаний за однофазною або 3-х фазною схемами з нольовим виводом або мостовою (рис. 1). У якості ключів у автономних інверторах, служать транзистори, одно - або двоопераційні тиристори. При використанні одноопераційних тиристорів, схему доповнюють елементами, призначеними для комутації тиристорів. Одним з головних елементів є конденсатор С. АІ поділяються на автономні інвертори напруги (АІН), автономні інвертори струму (АІС) та резонансні автономні інвертори (АІР). Роботу АІН розглянемо на прикладі рис.1.

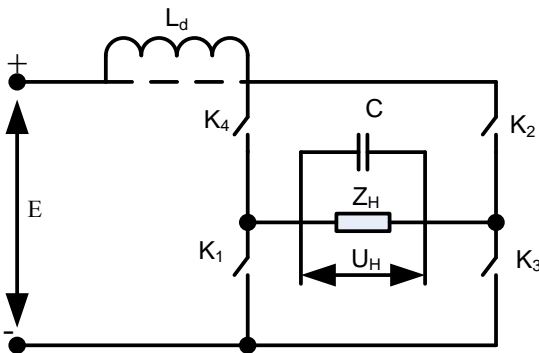

Рисунок 1 – Структурна схема автономних інверторів напруги (струму)

Джерело живлення E тут працює у режимі джерела напруги. Формування кривої вихідної напруги здійснюється шляхом використання закону перемикання тиристорів.

По черзі перемикаються нахрест розташовані ключі $K1$, $K2$ потім $K3$, $K4$. Крива вихідної напруги складається з послідовності двополярних імпульсів з амплітудою напруги живлення E (рис. 2). Струм у навантаженні визначається кривою вихідної напруги і характером навантаження.

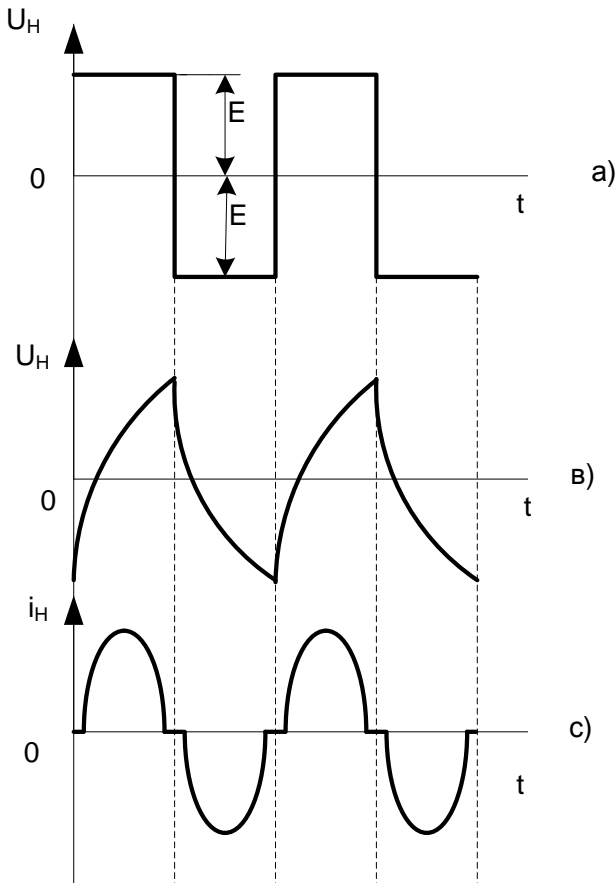

Рисунок 2 - Часові діаграми роботи АН

В АІС, конденсатор підключений паралельно навантаженню, а джерело живлення працює у режимі джерела струму. Такий режим створюється шляхом включення у ланцюг джерела живлення дроселя L_d великої індуктивності.

Конденсатор, підключений паралельно навантаженню, бере участь у формуванні кривої вихідної напруги і забезпечує замикання тиристорів (рис. 2, б). Інвертори струму виготовляються лише на одноопераційних тиристорах.

У АІР конденсатор можна включити послідовно з навантаженням або паралельно йому. Характер процесу обумовлюється коливальним процесом перезарядження конденсатора у ланцюзі з джерелом живлення і індуктивністю, спеціально введеної або наявної у складі навантаження. У зв'язку з цим, струм у ланцюзі навантаження, наближається за формою до синусоїди (рис. 2, в).

АІР зазвичай, виконують на одноопераційних тиристорах. Крім формування кривої струму (напруги) навантаження, конденсатори тут здійснюють операцію запирання тиристорів.

Основні області застосування АІ:

- живлення споживачів змінного струму (АІН, АІС) у пристроях, де джерелом енергії є акумуляторна батарея, резервне живлення при можливому відключенні мережі змінного струму (електрозв'язок, обчислювальна техніка);

- електротранспорт (АІН, АІС), який живляться від джерела постійного струму, де у якості тягових електродвигунів, використовують короткозамкнені асинхронні двигуни;

- електропривід з асинхронним і синхронними двигунами (АІН, АІС), де інвертор служить джерелом регулювання напруги і частоти;

- перетворювачі постійної напруги однієї величини у постійну напругу іншої величини (АІН, АІС, АІР);

- електротермія (АІС, АІР) для отримання змінного струму підвищеної частоти (плавка металу, нагрівання і загартування виробів).

До АІ пред'являються вимоги які стосуються не тільки прямої передачі енергії від джерела живлення у навантаження, але і зворотної передачі енергії від навантаження у джерело живлення, що необхідно для реалізації рекуперативного гальмування асинхронних двигунів.

Формування та регулювання вихідної напруги однофазних АІН

АІН найчастіше виконують по мостовій схемі (рис. 3). Навантаження зазвичай активно - індуктивне, включається у діагональ моста, утвореного тиристорами Т1 і Т4 і зворотними діодами Д1 - Д4. Діоди призначені для пропускання струму активно-індуктивного навантаження на інтервалах часу, коли струм має напрямок, зворотний для тиристорів (діоди зворотного, зустрічного або реактивного струму).

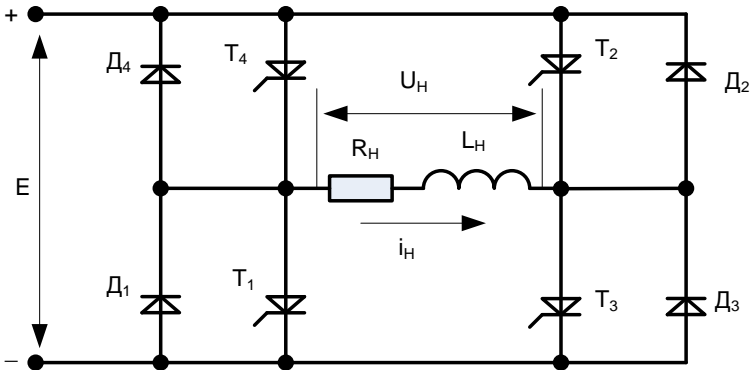

Рисунок 3 - Однофазний АІН із зворотними діодами

Формування кривої U_n (рис. 4) вимагає почергового відмикання навхрест лежачих тиристорів Т1, Т2, Т3 і Т4, так що кожен з них відкритий у перебігу $\varphi = 180^\circ$ (рис. 4 а).

Крива струму I_n активно - індуктивного навантаження, симетрична і складається з ділянок експонент з постійною часу $\tau = L_n / R_n$. На інтервалі $t_0 - t_1$, проводять струм тиристори Т3 і Т4. Напряга на навантаженні дорівнює E і має полярність,

указану на (рис. 3), без дужок. У момент часу t_1 , тиристори Т3 і Т4 запираються, а Т1 Т2 відпираються.

За рахунок наявності індуктивності у ланцюзі навантаження, струм I_H під дією е.р.с. самоіндукції зберігає на інтервалі t_1 - t_2 прямий напрямок. Оскільки тиристори Т3 і Т4 заперті, а тиристори Т1 Т2 у такому напрямку проводити струм не можуть, струм навантаження на цьому інтервалі проводять діоди Д1 і Д2.

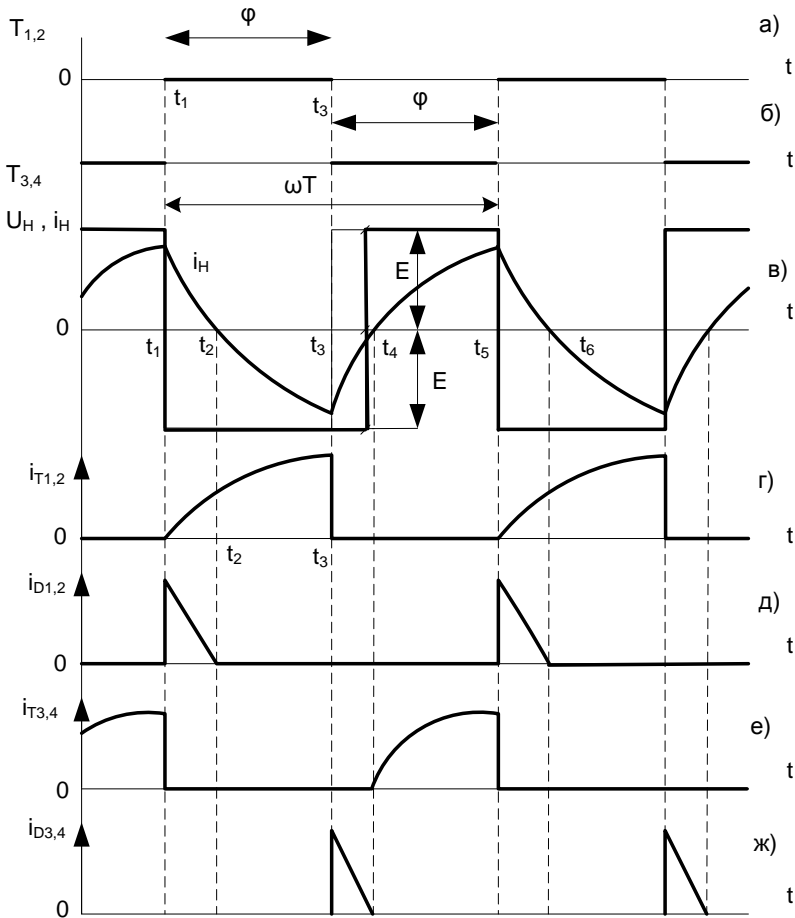

Рисунок 4 - Тимчасові діаграми напруг та струмів АН

Відкриванням діодів, викликається зміною полярності вихідної напруги на навантаженні. Енергія, яка була запасена у індуктивності L_H , віддається у ланцюг джерела живлення і навантаження. Таким чином, роль зворотних діодів зводиться до пропускання реактивного струму навантаження після перемикання тиристорів.

У момент часу t_2 струм I_H дорівнює нулю, діоди D_1 і D_2 закриваються (рис. 4, б, г). Тиристри T_1 і T_2 з моменту часу t_2 , підключають навантаження до джерела живлення. Струм у навантаженні, після переходу через ноль, змінює напрямок. Збіг, після моменту часу t_2 , знаків напруги U_H і струму I_H , означає, що навантаження споживає енергію від джерела живлення.

У момент часу t_3 відбувається чергове перемикання тиристорів T_1 T_2 і відкривання тиристорів T_3 T_4 . Далі процеси протікають аналогічно. На інтервалі $t_3 - t_4$ струм навантаження проводять діоди D_3 , D_4 , а на інтервалі $t_4 - t_5$ тиристри T_3 , T_4 . Криві струмів показані на (рис. 4е).

Однофазний напівмостовий АІН з паралельної комутацією.

Комутаційні процеси у полумостового АІН, відбуваються послідовними перезарядками комутуючого конденсатора у контурі або з тиристором T_{K1} , або з тиристором T_{K2} (рис. 5).

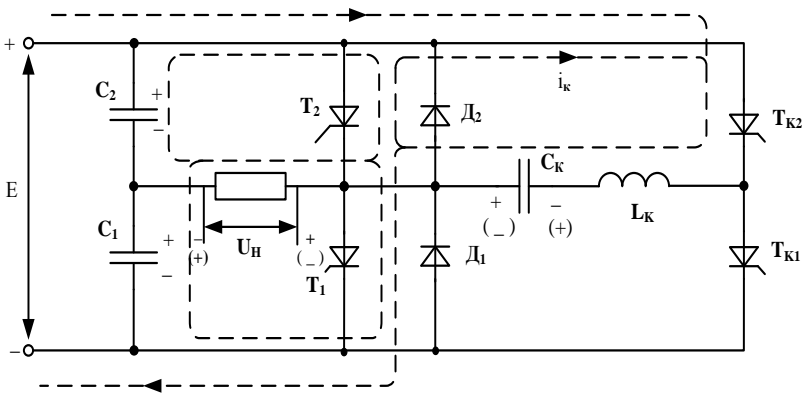

Рисунок 5 - Однофазний напівмостовий АІН з паралельною комутацією

Однофазний напівмостовий АІН з паралельною комутацією

На відміну від мостового інвертора, амплітуда вихідних імпульсів у полумостовому інверторі (рис. 1), виявляється вдвічі меншою. Це пов'язано з тим, що при відкритому тиристорі, навантаження тут підключається не на повну напругу джерела живлення E , а на напругу $0,5E$ конденсатора C_1 або C_2 , які створюють штучну середню точку джерела живлення.

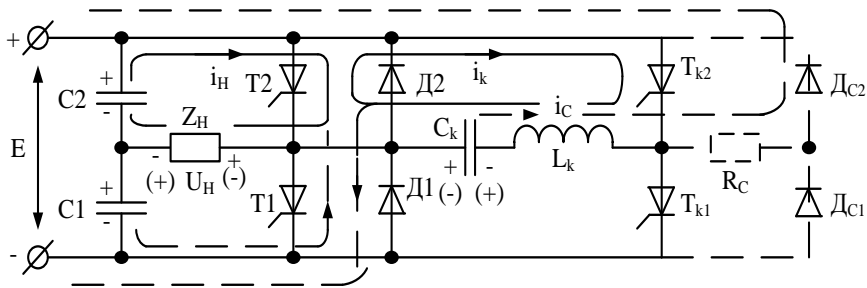

Рисунок 1- Однофазний напівмостовий АІН

Процеси комутації у схемі відбуваються за рахунок почергового перезаряду комутуючого конденсатора у контурі або з тиристором T_{k1} , або з тиристором T_{k2} .

Розглянемо процеси, що протікають у схемі рис. 1. Припустимо, що до моменту часу t_1 , проводить струм тиристор T_2 . До навантаження прикладена напруга $0,5 E$, а конденсатор заряджений до напруги U (рис. 2). Полярність напруг U_H і U_C , указані на рис. 1 без дужок.

Через відкритий тиристор T_2 у навантаження протікає струм i_H . У момент часу t_1 від системи управління надходить отпирающий імпульс на тиристор T_{k2} . При цьому тиристори T_{k2} , T_2 і діод D_2 утворюють контур коливального перезаряду конденсатора C_k . На інтервалі $t_1 - t_2$, струм i_C протікає через тиристор T_2 назустріч струму i_H , у результаті чого струм тиристора зменшується до нуля.

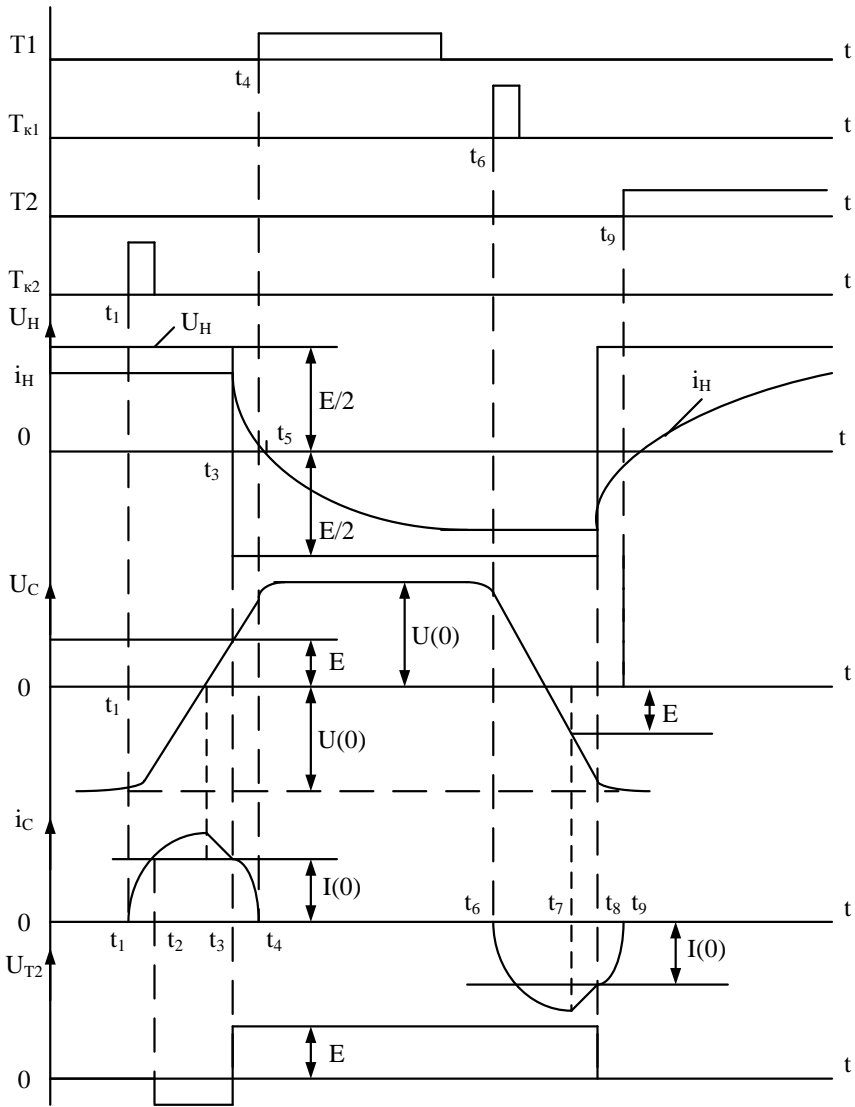

Рисунок 2 – Часові діаграми роботи АІН

У разі рівного розподілу струмів $i_H = i_C = I(0)$, струм i_C продовжує протікати у тому ж контурі, але вже через діод D_2 . На інтервалі $t_2 - t_3$ до тиристора T_2 прикладається зворотна напруга,

яка дорівнює падінню напруги на діоді від протікання через нього різниці струмів $i_C - I_H$. У момент часу t_3 струм діода D_2 дорівнює нулю і діод закривається.

У момент часу t_3 напруга на конденсаторі C_K більша E і має зворотну полярність, діод D_1 відкривається. При відкриванні діода D_1 полярність напруги на навантаженні змінюється (рис. 2) і утворюється контур протікання струму i_H активно-індуктивного навантаження, а також контур перезарядження конденсатора C_K на інтервалі $t_3 - t_4$. Після закінчення перезарядження, напруга $U(0)$ на конденсаторі має зворотну полярність.

У момент t_4 подається сигнал управління на відкривання тиристора T_1 . Струм навантаження i_H , через наявність у ній індуктивності, з моменту часу t_3 зменшується з постійною часу $\tau = L_H / R_H$. Енергія, яка запаслася в індуктивності навантаження на етапі провідності тиристора T_2 , віддається у ланцюг джерела живлення (конденсатор C_1) і активний опір навантаження.

Через тиристор T_1 струм i_H починає протікати з моменту часу t_5 , коли струм навантаження, що протікає через діод D_1 , дорівнює нулю. З моменту часу t_5 , напрямок струму i_H змінюється і навантаження знову починає споживати енергію від джерела живлення (конденсатор C_1).

У момент часу t_6 відмикається тиристор T_{K1} . Процеси, що протікають у схемі, аналогічні розглянутим і пов'язані з замиканням тиристора T_1 і формуванням напруги позитивної полярності на навантаженні.

Недоліком напівмостового АІН з паралельної комутацією є порівняно висока напруга $U(0)$ на комутуючих конденсаторах, що призводить до підвищення прямої і зворотної напруги на комутуючих тиристорах T_{K1} і T_{K2} до $2,5E$. Максимальна напруга на силових тиристорах T_1 і T_2 не перевищує значення E .

Для зменшення напруги на конденсаторі C_K у схемі (рис.1), додатково вводять елементи R_C , D_{C1} і D_{C2} , призначені для відводу (скидання) надлишкової енергії від конденсатора. Відведення надлишкової енергії здійснюється після кожного

такту перезарядження конденсатора шляхом його розряду до напруги E , через резистор R_C і джерело живлення (рис. 1 пунктиром).

Напруга на комутуючих конденсаторах U_{Cm} при цьому, лежить у межах від $1,2E$ до $1,8E$. Потужність втрат у резисторі R_C визначається зі співвідношення:

$$P_{RC} = \frac{f_k C_k}{2} (U_{Cm} - E)^2,$$

де f_k - частота проходження комутаційних процесів.

Наприклад, при $f_k = 200$ Гц, $C_k = 20$ мкФ, $E = 200$ В і $U_{Cm} = 1,8 E$, потужність втрат складає 51,2 Вт.

Автономний інвертор струму

Схема автономного інвертора струму (АІС) приведена на рис 1.

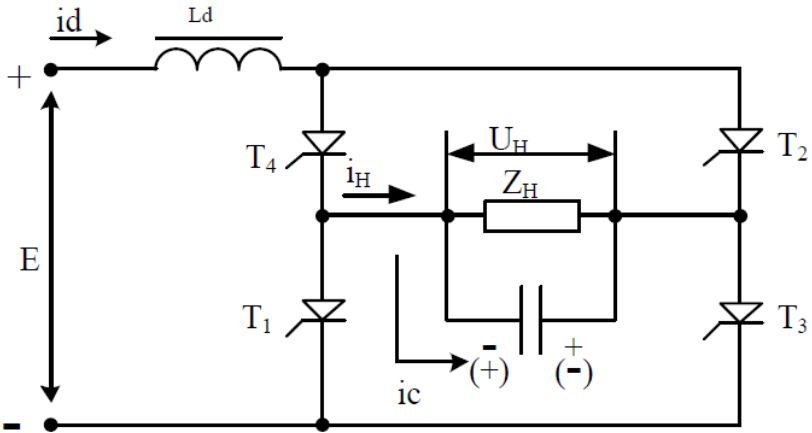

Рисунок 1 - Автономний інвертор струму

У схему однофазного АІТ входить інверторний міст на тиристорах T_1 - T_4 , активно індуктивне навантаження Z_H , конденсатор C і дросель L_d з великою індуктивністю.

Вихідна напруга $U_H = U_C$, формується перезарядженням конденсатора C при почерговому відкриванні навхрест лежачих тиристорів інвертора. Конденсатор C , здійснює запирання проводящої пари тиристорів при відкриванні іншої пари.

При відкритих тиристорах T_1 і T_2 , напруга на конденсаторі має полярність (у дужках). У момент часу t_1 відкриваються тиристри T_3 і T_4 , у результаті чого конденсатор C підключається паралельно тиристорам T_1 і T_2 . Під дією тимчасового струму конденсатора, струми тиристорів T_1 і T_2 швидко спадають до нуля, до тиристорів прикладається зворотна напруга, яка визначається напругою конденсатора (рис. 2) і вони переводяться у непровідний стан. Інтервал перезарядження конденсатора визначається кутом $\theta = t_n * b * w$.

Аналогічно здійснюється відкривання тиристорів T_3 і T_4 при замиранні тиристорів T_1, T_2 .

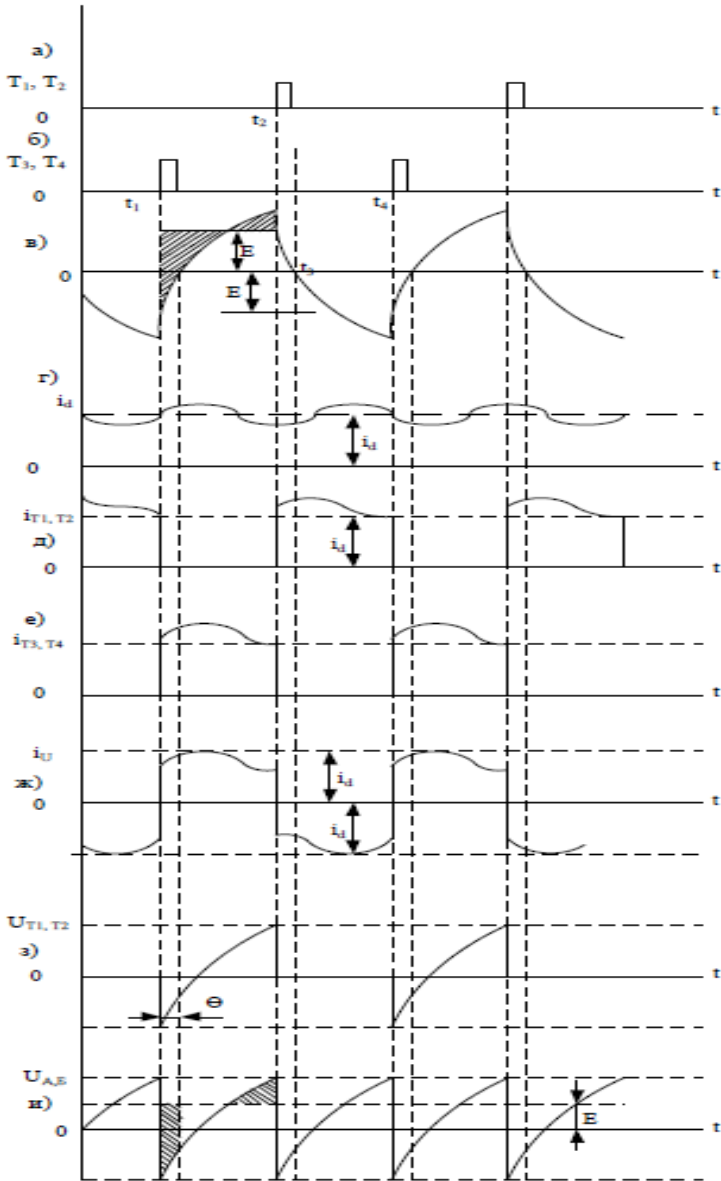

Рисунок 2 - Тимчасові діаграми однофазного мостового АИТ

Крива змінної напруги на навантаженні (рис. 2, в) складається з ділянок відповідних кожному такту перезарядження конденсатора.

Струм I_d (рис. 2, г) завдяки великій індуктивності дроселя L_d , добре згладжений. Протікаючи через тиристори, він визначає форму кривих їх анодних струмів (рис. 2 б, е), а також форму струму інвертора i_i (рис. 2, ж), який дорівнює сумі струмів навантаження i_n і конденсатора i_c . Напруга на дроселі L_d дорівнює різниці $U_{a\delta} - E$ (рис. 1). У АІТ індуктивність вхідного дроселя L_d зазвичай досить велика.

Для даної схеми інвертора неприпустимий режим холостого ходу і є межа збільшення струму навантаження.

Схема АІТ з трансформаторним включенням навантаження

Використання трансформатора (рис. 3) необхідно для отримання необхідної величини вихідної напруги при заданій напрузі E . Процеси, що протікають у схемі, аналогічні розглянутим вище.

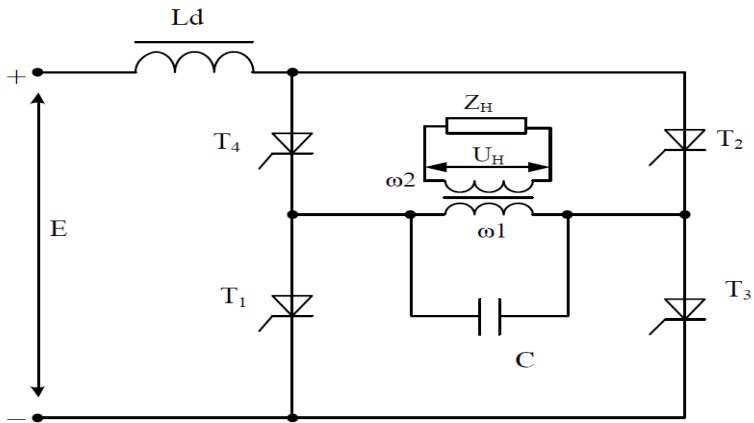

Рисунок 3 - АІТ з вихідним трансформатором

Опір навантаження $Z^1_H = Z_H \cdot n^2$, а також $I^1_H = I_H \cdot n$,

$U_H^1 = n \cdot U_H$, де $n = w_1 / w_2$ - коефіцієнт трансформації трансформатора.

Схема однофазного АІТ з нульовим виводом

Навантаження Z_H (рис. 4) підключено до другої обмотки, що має коефіцієнт трансформації

$$N = w_{1-1} + w_{1-2} / w_2 = 2w_1 / w_2.$$

При почерговому відкриванні тиристорів T_1, T_2 відбуваються перезарядка конденсатора у ланцюзі з джерелом живлення і відкритим тиристором. При відкриванні одного з тиристорів, конденсатор підключається паралельно іншому тиристору з полярністю напруги необхідної для замикання останнього. Напруги на обмотках і навантаженні, визначаються кривою напруги на конденсаторі

$$U_H = U_C / n.$$

Вид кривої U_C залежить від ємності конденсатора і опору навантаження. Схема трифазного паралельного АІТ, виконується за принципом однофазного.

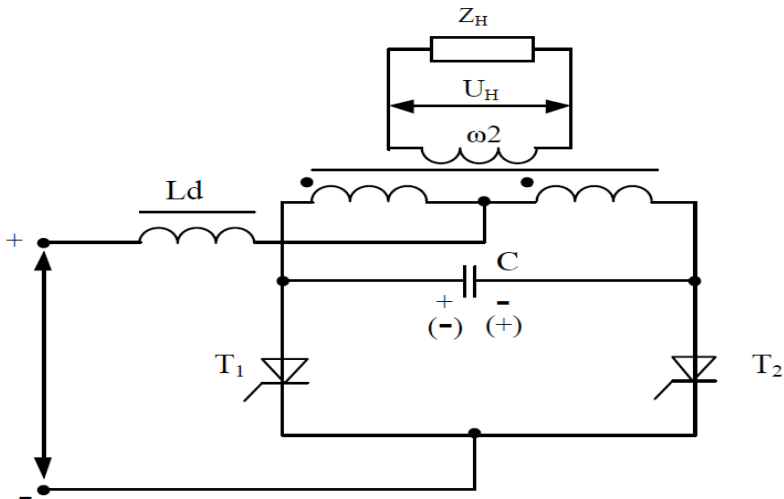

Рисунок 4 - АІТ з нульовим виводом

Послідовний інвертор струму

У послідовних інверторах струму комутація струму тиристорів відбувається за допомогою послідовного резонансного ланцюжка LC. Мостова схема послідовного інвертора приведена на рис. 5.

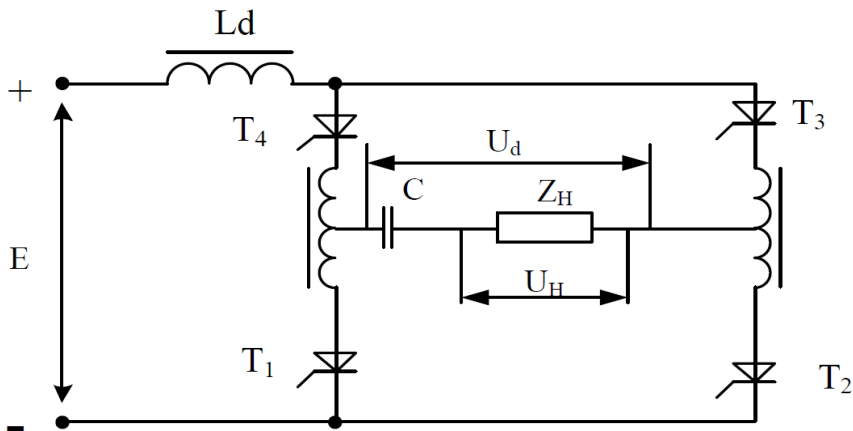

Рисунок 5 - Мостовий послідовний АІТ

Змінна напруга на навантаженні формується шляхом змінного відмикання і замикання за допомогою LC-ланцюжка $T_1 \div T_4$. Дроселі L забезпечують комутацію, відмикання і замикання тиристорів за рахунок магнітного зв'язку між обмотками. Зовнішня характеристика послідовного інвертора жорстка. Форма кривої вихідної напруги інвертора далека від синусоїдальної.

Послідовно - паралельний інвертор струму

У даному інверторі комутуючі конденсатори C_1 і C_2 включені як послідовно так і паралельно з навантаженням. У режимі холостого ходу і короткого замикання послідовно-паралельний інвертор перетворюється у паралельний. Перевага такого інвертора у забезпеченні працездатності інвертора у широкому діапазоні зміни навантаження.

Недоліком АІТ є сильна залежність вихідної напруги від параметрів навантаження. Це явище змушує вживати заходів з управління та стабілізації вихідної напруги. Регулювання і стабілізацію вихідної напруги АІТ виконують у такий спосіб:

- зміна напруги живлення E шляхом використання у вхідному ланцюзі інвертора керованого випрямляча або імпульсного перетворювача постійної напруги;

- введення у схему інвертора компенсуючого пристрою (компенсатора). Компенсатор включають паралельно вихідному ланцюгу інвертора з метою зміни активної або реактивної потужності АІТ, при зміні параметрів навантаження (струму).

У якості компенсатора у АІТ, використовують некерований або керований випрямляч або індуктивно - тиристорний компенсатор.

Компенсатор є аналогом регульованої індуктивності з метою компенсації реактивності конденсатора при зміні струму навантаження.

Застосування індуктивно - тиристорного компенсатора у АІТ має велику перевагу перед зворотним випрямлячем. Це пов'язано з тим, що при регулюванні і стабілізації вихідної напруги, компенсатор практично не споживає активної потужності.